

elsőbbséget. Végül csak tollhibának tulajdoníthatom a bollandisták Acta sanctorumának felemlítését, mely tudvalevőleg ezidő szerint november hó első négy napjánál nem terjed tovább s így szent Erzsébet történetét nem is foglalhatja magában. *Dr. Gulyás Pál.*

Baschin Otto: *Bibliotheca geographica. Jahresbibliographie der gesammten geographischen Literatur. Herausgegeben von der Gesellschaft für Erdkunde zu Berlin. Bearbeitet von —. Band XII. Jahrgang 1903.* Berlin, 1907. W. H. Köhl. (Druck von W. Pormetter.) 8-r. XVI. 518 l. Ára 8 márka.

A jobb későn mint soha elvénél fogva, a folyó évben megjelent XII. kötettel kapcsolatban ismertetjük a berlini *Gesellschaft für Erdkunde* nagyszabású vállalatát, mely lehető teljességre törekedve, az egész földkerekségének legszélesebb értelemben vett geográfiai irodalmáról nyújt rendszeres könyvészeti tájékoztatást. A valóban nagyszabású vállalat tulajdonképen annak a társulat folyóiratában 1853 óta megjelent bibliográfiai összeállításnak a folytatása, melyet a társulat egykori könyvtárosa dr. *Kohner* indított meg s 34 esztendőn keresztül, egész 1887-ben bekövetkezett haláláig, lankadatlan buzgalommal folytatott. Halála nagy veszteség volt a földrajzi irodalom bibliográfiájára. A társulat néhány évig kísérletezett ugyan még más szakférfiakkal, s először dr. *Frommot* (1887—88), majd dr. *Wolfstiegot* (1889), végül dr. *Ernst Wagnert* (1890) bízta meg a bibliográfia összeállításával, de állandóan egyikük működését sem tudta biztosítani vállalatának. Ezen való elkeseredésében 1890-ben be is szüntette a könyvészeti összeállítást s a *Zeitschrift der Gesellschaft für Erdkunde zu Berlin* 1891 óta már e közlemény nélkül jelent meg. Ez így tartott három éven át, mikor is *Otto Baschin*, a berlini meteorológiai intézet tisztviselője, a félbeszakadt mű folytatására önként kínálkozott. A társulat, melyet a bibliográfia beszüntetésére tisztára külső körülmények kényszerítették, örömmel fogadta az ajánlatot s egyben elhatározta, hogy az új vállalat nem mint a *Zeitschrift* évfolyamainak utolsó füzeté, hanem mint külön kiadvány fog kiadásra kerülni.

Igy jelent meg *Baschin* szerkesztésében 1895-ben a *Bibliotheca Geographica* első kötete, mely a mulasztásokat pótlandó, az 1891. és 1892. évek anyagát ölelte fel. A rendszer alapjában ugyanaz volt, melyet *Fromm* dr. állapított meg az 1887. évben, de több tekintetben bővült és változott. Az első kötet óta évenként pontosan megjelenik egy-egy újabb kötet s mindegyik a négy év előtti szakirodalmat dolgozza fel. Ez a tetemes különbség az egyes kötetek anyaga s a megjelenés ideje között az egyetlen komoly hiánya e páratlan vállalatnak, de bírnak az ernyedetlen szerkesztőnek — épen a legutóbbi kötetben

kifejezett — ígéretét, hogy a jövőben ezen az állapoton is gyökeresen fognak segíteni.

A gondos megrostálás mellett is, tizenkét év alatt, megkétszereződött könyvészeti anyag felkutatása természetesen messze meghaladja a szerkesztő egyéni munkaképességét, a ki a munkatársak hosszú sora nélkül aligha volna képes ennyire megközelíteni az ideált. Munkatársai között a IX. évfolyam óta budapesti ember is szerepel dr. A. *Littke* személyében, s aligha tévedünk, midőn a magyar adalékok teljességét az ő nevével hozzuk kapcsolatba. De nemcsak az adatgyűjtésben, az anyag feldolgozásában is vannak *Baschin*-nak társai: az egyik dr. F. *Machaček* bécsi tanár, a ki az osztrák-magyar s balkán részt vállalta magára, a másik dr. M. *Groll* Berlinből, a ki viszont az orosz irodalommal birkózott meg. Ilyen módon elsősorban *Machačeket* kell felelőssé tennem azokért a szarvashibákért, melyek a magyar adalékok szövegét lépten-nyomon elégtelenítik s a melyek sajtóhibának a legjobb akarattal sem minősíthetők. Néha egy-egy mondatot valósággal kiforgat értelméből, úgy hogy a német fordítás nélkül, valóságos rejtvényként merednek az olvasóra. Bizonyosságul álljon itt a 197. lapon olvasható következő adat:

Faragó, K., und B. *Vályi*, A Dunavölgy virszabáty ózasi átnézeti térképe, melynek ez a német értelme: [Übersichtskarte des Donau-Tales]!¹

E fogyatkozások persze, melyen magyarul tudó társszerkesztő bevonásával könnyen lehetne segíteni, mítsem vonnak le a *Bibliotheca geographica* tudományos értékéből s igen örülnénk, ha a mi irodalmunk valamennyi tudományágról készülő időszaki könyvészetben legalább ekkora terjedelemben volna képviselve.

Könyvtártudományi szempontból azonban e vállalatnak az az érdeme is megvan, hogy a földrajzi szaknak legmodernebb tudományos rendszerezését nyújtja, melyet részletesebben kidolgozott szakkatalógus készítésénél sikerrel föl lehet használni. A rendszer sémáját, mely minden általános jellemzésnél ékebben szól, a következőkben ismertetjük:

A) Általános földrajz. I. Könyvészet. II. Módszertan és oktatás: 1. A földrajz feladata és módszere. 2. A földrajzi oktatás. 3. Iskolai tankönyvek. III. Általános művek: 1. Szótárak. 2. Általános kézikönyvek; gyűjteményes művek. 3. Általános atlaszok. 4. Iskolai atlaszok. 5. A föld s nagyobb részeinek térképei. IV. Történeti földrajz: 1. Általános művek. 2. Forrásművek s azok tana. 3. A földrajz és fölfedezések története. 4. A térképezés története. 5. Új eredmények a földrajz terén. 6. Földrajzi inté-

¹ Itt a német fordítás sem pontos, mert a vízszabályozás (Regulierung) kimaradt belőle.

zetek és társulatok, gyűlések és kiállítások. 7. Életrajzok és nekrológok. 9. Onomatologia és terminologia. V. Matematikai és csillagászati földrajz; kartographia: 1. Általános művek; földrajzi helymeghatározások. 2. Geodaesia és topographia. 3. Nautika. 4. A meridián, kelethatár, egységmérték s egységidő. 5. Térkép-isme és kartographia. VI. Fizikai földrajz: 1. Általános művek. 2. Kosmologia. 3. Geophysika *a)* Általában. *b)* Földhőmérsék. *c)* Földmágnesség. *d)* Sarki fény. *e)* Légyvillamosság. 4. Klimatologia. *a)* Meteorologia. *b)* Általános klíma-tan. *c)* A meteorológiai elemek földrajzi elterjedtsége. *d)* Klímátikus változások. *e)* Porcsapadék. 5. Oceanologia. *a)* Általában. *b)* Szín, hőmérsék, sőtartalom, áramlatok, hullámok. 6. Oreognosis. *a)* Általában. *b)* Felületek formái. *c)* Hegységképződés. *d)* Vulkánok és vulkanizmus. *e)* Földrengés. *f)* Parteltolódás. *g)* Tengerpart-alakulatok és szigetek. *h)* völgy- és tóképződés; víz és szél okozta erózió; vihar. *i)* Hó és jég. *k)* Glecser és jéggeologia. *l)* Jégkorszak és vízözön. *m)* Korallképződés. *n)* Újabb lerakódások. VII. Élettani földrajz: 1. Általában. 2. A szárazföld növényi földrajza. 3. A szárazföld állattani földrajza. 4. A tenger szerves világa. 5. Háziállatok, hasznos ültetvények. VIII. Anthropogeographia: 1. Általában. 2. Embertan. 3. Néptan. 4. Gazdasági és közlekedési földrajz; statisztika. 5. Kereskedelmi földrajz. 6. Telepítés és gyarmatosítás. 7. Orvosi földrajz. IX. Utasítások utazóknak és megfigyelőknek; útifölszerelés. X. Különféle.

B) Részleges földrajz. I. A földterület nagyobb részeiről szóló leírások: *A)* Utazások több földrészen vagy tengeren. *B)* Leírások több földrészről. 1. Elválasztott területek. 2. Orosz birodalom. 3. Török birodalom. 4. Portugál gyarmatok stb. II. Európa: *A)* A szárazföld s nagyobb részek. *a)* Országisme, chorographia és utazások. *b)* Geodaesia és kartographia. *c)* fizikai földrajz. *d)* Élettani földrajz. *e)* Embertani földrajz. *f)* Történeti földrajz. *g)* Útikalauzok. *h)* Térképek. *B)* Német birodalom ugyanazon 7 alszakkal mint *A)*. *C)* Ausztria-Magyarország stb. II. Ázsia. *A—K* osztálylyal. III. Afrika. *A—H* osztálylyal. IV. Ausztrália és Új-Zéland *A—I* osztálylyal. VI. A Csendes-óceán szigetei *A—C* osztálylyal. VII. Amerika *A—T* osztálylyal. VIII. Sarkvidékek *A—C* osztálylyal s végül IX. A tengerek *A—D* osztálylyal. Mindegyik osztály ismét a fentebb említett általános szempontok szerint számos alosztályra szakad.

Dr. Gulyás Pál.